

literární i kulturní rozvoj. *Naše*, t. j. *moderní literární dějiny* nejsou opravdu o mnoho starší než sto let, neboť náš rozvoj literární byl přetržen a přerušen způsobem zcela jedinečným, jemuž nenalezne se analogie u žádného národa; my začínali na konci XVIII. a na začátku XIX. věku znova ve smyslu zcela jiném a nekonečně zoufalejším a osudnějším, než začínal kdy kterýkoli jiný národ. Naše literární tradice, naše historická kontinuita jest přerývána jako nikde jinde. Máme postavení zcela zvláštní, zcela výjimečné. Nemluvíme o Francii, kde se literatura rozvíjela a rozvíjí jako promyšlené drama s jednotnou logikou, kde si jednotliví tvůrcové podávali každý problém a každou otázku uměleckou i myšlenkovou, jako se podává míč v dobře uspořádané hře, kde na př. takový Flaubert souvisí přímou a nepřetržitou filií přes Chateaubrianda a Le Sage s Montaignem i Rabelaisem. Nemůžeme se ani srovnávat s Německem, daleko již roztržitějším ve svém vývoji, s logikou daleko již volnější a častěji přerušovanou. I tam na př. básník nejuniversálnější, Goethe, souvisí mnohou živou nití s nejnárodnější minulostí, cítí a kultivuje vědomě na př. svůj důvěrný a láskyplný vztah k Hansovi Sachsovi, k lidové písni, k umění Dürerovu, k německé reformaci. Vedle něho postaví si p. Dyk našeho nejuniversálnějšího básníka, Vrchlického, a zeptej se, *kde a kdy* cítil a *jak* kultivoval literární historickou kontinuitu českou? S kým z české literární a národní minulosti vázal se vášnivou láskou, vnitřním přibuzenstvím? S Husem? S Chelčickým? S Komenickým? S Dalemílem? Se Smílem Flaškou? Ale nechme „cizáka“ Vrchlického a všimněme si „národního“ Sv. Čecha. Jest opravdu v jeho díle nějaké *vnitřní genetické* přibuzenství s historickou myšlenkou českou, s minulými stadii našeho literárního vývoje? Jistě ne! Jest v něm několik látek, několik jmen z české historie, ale *duch* jest duchem současné liberální všeobecnosti evropské, duchem východního i západního romantismu. V Lermontovu, v Puškinovi, v Byronovi, v Goethovi jsou otcové literární myšlenky Sv. Čecha a ne v staré české literární historii! A jak intenzivně cítí kontinuitu národní a historickou z přátel p. Dykových na př. p. *Hilbert*, poví p. Dykovi článek p. Hilbertův o Husovi,¹ který přednesl před několika roky ve studentském spolku a vytisknul pak ve studentském časopise; krátký smysl toho říkání jest: *Pryč s tím člověkem! Pryč s tím haraburdím!* Postavte mu pomník, ať již máme jednou od něho pokoj! Ať ho můžeme škrtnout ze svého života a žít *volně, po svém, moderně...*

Proto soudím, že jest daleko lépe žítí otevřeně, poctivě a čestně *přirozeným* a hrdým právem dneška než vyhládati historickou kontinuitu, kde jí není, vyhládati tradici a přibuzenství, kde ho lidé v duchu a v pravdě necítí; v prvním případě žijí čímsi skutečným, reálným, pravdivým, byť to bylo sebeskrvnější, v druhém případě živím se dýmem a mlhou lži, parami třeštlivé hlavy a zahynu dříve nebo později touto neskutečnou stravou. Budeme-li poctivě prohlubovat svůj *přirozený český* dnešek, půjdeme-li čestně a neúchylně k jádru své dnešní povahy a duše, musí nás sám sebou svázat s národní minulostí, musí nás k ní sám sebou vésti; není-li ta minulost dýmem a parou — a já pevně věřím, že není dýmem a parou! — musí žít námi a v nás!

Pokládám takovýto způsob nazírání za zvláště čestný v době, jako jest doba dnešní, kdy procházíme, díky pp. Dykům et tutti quanti, znovu reakcí starého

1 - [Viz Kritické projevy 6, str. 243]

neupřímného lživlastenectví a lži-historismu. (Nemusím snad dokládat, že opravdový historism miluji a si ho vážím, poněvadž nevidím v něm žádného protikladu proti přirozenému a plnému právu dne a chvíle.) Pokud budou interpretovat historii Dykové, a způsobem, jakým ji interpretoval v Poslovi, potud vari od takového historismu. Poctivě staročeské varil Zdravější a čistší vzduch dýchám pak v posledně socialistické neb anarchické hospůdce, kde žije proletář dneška, jenž nechce nic vědět o minulosti a nic z ní znáti, více tam zvím o české duši a české povaze než v divadelních sálech, kde provozují takové pokřivené práce, které se dovolávají tak zvráceně a zvrhle národní tradice a kontinuity!

Viktor Dyk, přímým gentleman

Na mé *vývody* z 1. čísla Noviny,¹ kde jsem *dokázal* p. Dykovi nepoctivost a lživost jeho perfidních „poznámek“ v Pokrokové revui, odpovídá p. Dyk v Lumíru č. 4 — formanskou líbezností; moje glossa jest mu totiž „hnojem“, kterým se bude kydati v Novině. Zpropadeně pohodlný a sumární způsob obrany proti mým klidným a věcným důvodům! „Uchylují se k němu v pokoutních hospodách lidé, jimž došly trumfy,“ poznamenal v podobném případě Voltaire. Což jest tak všecko, co se dá dnes říci p. Dykovi.

Zase kousek Dyka

„*Pathologické tlachy p. Šaldovy.*“

V. Dyk o mně.

„*Noc byla měšičná a nikdo nešel tady, a stromů vinil sten mne z podlosti a zrady.*“

V. Dyk o sobě.

P. Dyk reaguje na mou noticku z 1. čísla Noviny několika stránkami v Pokrokové revui. Jest tedy třeba muži ještě leccos vysvětlit.

1. V primě již upozorňuje profesor studenty na tento rozdíl: *dal* jsem si štít oděv = *poručil* jsem, aby mně... a *nechal* jsem padnout míč do vody = *nezabránil* jsem tomu, že míč... Napsal-li tedy Dyk, že Machar „dává si platit cesty“, znamená to, že jest *původcem a podněcovatelem* sbírek — a Dyk dopustil se tím nízké lži a pomluvy, za niž jsem jej ztrestal. Chtěl-li říci jen, že Machar nebránil sbírkám, měl říci: *nechal* sbírat na sebe. (Ale i to druhé byla by lež; Machar o sbírkách vůbec nevěděl, a tedy nemohl ani bránit, ani nebránit.) Tolik českého výrazu měl by již ovládat ne-li český básník, alespoň absolvovaný gymnasista, kterým jest V. Dyk.

2. Nazval-li jsem Akademií „vrcholným ústavem českým“, mluvil jsem se *stanoviska p. Dykova*, ne svého, ne Macharova. Tuto důstojnost vindikuje si taková instituce, a ucházím-li se o její ceny, mlčky jí ji tím přiznávám. Neboť co znamená zadat knihu? Podrobit se soudu, uzнат jeho sankci i kompetenci. Machar jí neuznává, a proto důsledně knih nezadává.

1 - [Viz zde str. 204 a n.]

3. P. Dyk míní, že „spisovatel má právo mýlit se v posuzování svého díla“ — zajisté, ale nemá práva dáti platiti si takové omyly několika stovkami. Zamítá-li mne dnešek, nemusím se proto zviklat ve víře o své hodnotě; mohu apelovat k vyšší instanci. Jenže tou vyšší instancí není jury, v které sedí můj přítel, jehož budu asi zítra jurovat zase já — tou instancí jest budoucnost. Trochu platonická instance, sít, ale slušní zneuznaní mají k ní, ku podivu, větší důvěru než v literární poroty. Slušnost literární jest již na celém světě taková, že nevyužívá náhodné konstelace literární politiky a nevynucuje si cen a odměn za díla, která zklamala. (A že Prosinec zklamal celou řadu lidí i málo vybíravých, neboť byli nadšeni ještě „Hackenschmidem“, mohu doložit řadou referátů.)

4. P. Dyk žádá ode mne, abych dokázal, že soutěžící práce byly lepší než Prosinec a že jim měl Prosinec ustoupit. P. Dyk žádá tu ode mne cosi, co není mou povinností; mou povinností jako českého kritika a literáta jest dbáti jen, aby se nedostávalo z kamarádství poct dílům nehodnotným, dílům, která poety nezasluhují; není-li děl hodnotných, tož nedávejte cen vůbec a řekněte to poctivě: jsme chudí, byla neúroda...

Přesto, aby se nezdálo, že se vyhýbám soudu o poměru zadaných knih k Prosinci: ty knihy byly umělecky *slabé* — ale Prosinec jest umělecky *špatný*. A to je rozdíl generis. Špatný, t. j. zneužívá jakési schopnosti a vlohy k umělecké frivolnosti. — Po Milé sedmi loupežníků není mně zatím vůbec nic; teprve kdyby cenu dostala, pověděl bych soud svůj o ní i porotě, i p. Dykovi.

5. Že *stranik* jest širší pojem než kamarád a nesmí se s ním zaměňovat, pochopí pan Dyk, až doplní své gymnasijské vědomosti (viz sub 1); pak bude mu i jasno, že odvozovat z mé noticky theorii „zaplaceného heroismu“ jest chlapectví — neboť v septimě učí se i počátkům logiky.

6. Při těchto žertících došel nakonec p. Dykovi *utip* a muž vrhá se na mne nejnevkusnějším moralismem. Sedm let uličníkuje tento člověk, veršuje a rýmuje kde-který kavárni tlach, půl druhého roku tiskne v Pokrokové revui své famósní Poznámky, kde se otírá neslušně o každého, kdo jest mu nepohodlný, hází po lidech kamením a blátem — a najednou póza! Chytíš za límec uličníka — a pod rukou promění se ti v Tartuffa. Česká historie! Oh, pays des meilleurs Tartuffes! Náhle „nemá na tebe času“ — neboť má své Dílo — ano, s velikým D! A gamín vrhá se na tebe náhle dědovským pathosem mravního rozhořčení — hotový kazatel. Ó Tartuffe! A jak to sluší „loupežníku Jaromírovi, jemuž vrazi řeknou brate“ — který pěstuje racionelně „radost ze zla“ jako rybí násadu! A tak tedy po jesuitsku na mé svědomí. Hmm, Neublížili jsme někomu a není ten někdo již mrtvý? Hmmu. A neměli bychom se proto polepšit? — Té *nečudnosti* polemické, toho *úpadku* dykovského!

A jako stará koketa ani v hádce nezapomíná na své métier, tak Dyk i za rvačky mrká na mě po straně okem. „A přece — zdá se mi — byl ve vás talent.“ Do-hodněme se: nechte mne na pokoji a — budete jej mít zase!

A s takovou chasou má se člověk bít! Což, ke všem ďasům, nechápete, člověčku, že zde nejde o žádný talent a jinou podobnou literární frivolnost! Že jste lhal, že jste pomlouval! Že jste ublížil — člověk člověkoví!

Viktor Dyk soudcem sebe samého

V Pokrokové revui IV, č. 3, str. 184 píše V. Dyk: „A od Noviny lze *prý* (podtrhuju já) zejména očekávat, že jí ožije duch mladé kritiky z let devadesátých“. Pět stránek před tím týž muž: „*Všechna jeho aloiria* kryje krásné, ušlechtilé slovíčko „*prý*“. On nic, on muzikant. Zatracený pan *prý* je vším vinen.“

Starý nebo mladý národ?

V 5. č. Lumíra došel po dlouhých rozkladech V. Dyk konečně k tomuto sesu-mírování celého sporu: „Byli jsme jako majitel domu, který vyhořel a *musí dům stavět od základu*. Majitel zůstal však týž a materiál stavební — řeč — také.“ Nuže, na celém světě říká se domu, který byl vystavěn znovu *od základu*, dům nový a ne starý. Není ostatně pravda, že majitel — lépe: stavitel, neboť na něm záleží při stavbě a ne na majiteli — zůstal týž; starou literaturu českou nesla a tvořila jako všude v těch dobách šlechta, rytířstvo, měšťanstvo — a právě tyto vrstvy vyhy-nuly nebo se nám odezily v XVII. a XVIII. věku; jinde i novou literaturu v XIX. stol. tvořily převážně tyto vrstvy, z *lidu* rekrutovalo se spisovatelstva ne mnoho a až v dobách posledních. U nás vystupuje však *lid*, zcela nová a mladá společenská vrstva, *výhradně* jako živel, který tvoří literaturu — a tedy literaturu novou a mladou i celým svým rázem. Není dále pravda, že materiál stavební — řeč — byl týž. Každý, kdo studoval národní obrození v XVIII. a XIX. stol., ví, že český jazyk spisovný byl uměle filologicky tvořen oživováním starého zapomenutého ja-zyka knižního, výpůjčkami z jazyků slovanských i vlastním novotařením filolo-gickým. Českému jazyku spisovnému musilo se *učit* i spisovatelstvo, i *čtenářstvo*, řeč, kterou se psaly první moderní knihy české, odchylovala se znamenitě od ja-zyka, kterým mluvil tehdejší český řemeslník nebo sedlák; byl to nový útvar. A v tom jest pramen toho, že moderní česká literatura odcizila se životu jako nikde jinde, že byla a jest i dnes namnoze umělou skleníkovou květinou, že byla a jest slohovým cvičením, čímsi papírovým a ne živototvornou a kulturotvornou moc-ností.

S dovolením tedy zase kousek V. Dyka

Lumír stává se za vedení Dykova a Vičkova ve své feuilletonní části čímsi tak hrubým, že pomalu bude člověk nucen ignorovat jeho ničemnosti, nebude-li chtět se jimi pokálet. V. Dyk míní, že Novina zjednodušila komplikované literární problémy — nu, V. Dyk se postará již, aby k tomu nedošlo: novými a novými lžemi, osobními urážkami a perfidnostmi zamotává věci nejprostší.

1. Napsal jsem v 11. sešitě Noviny¹ doslova, že J. Holý „jest vykřikován svými přáteli — na prvním místě Viktorem Dykem — za básnického obroditele dnešní literatury, která *prý* se zaběhla do umělosti“. Napsal jsem prostou pravdu a roz-žužil jí ovšem V. Dyka, který mně spílá způsobem, jakým spílají jen lidé, kteří

1 - [Viz zde str. 92]